

Список використаних джерел

1. Партнерство та співробітництво міліції з населенням : стан, проблеми, рекомендації / за заг. ред. В. О. Соболева, Ю. О. Свеженцевої. Харків : Поларт, 2005. 240 с.
2. Серьогін С. С. Механізми попередження та протидії корупції в органах публічної влади. *Публічне управління : теорія та практика* : зб. наук. пр. Асоціації докторів державного управління. Харків : АДНДУ, 2010. № 1. С. 134–140.
3. Кабанов П. А. Некоторые формы взаимодействия институтов гражданского общества с органами местного самоуправления в области противодействия коррупции. *Административное и муниципальное право*. 2012. № 5. С. 5–10.

Бараш Євген Юхимович,
професор кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОСАДОВИХ ОСІБ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ УКРАЇНИ ЯК РІЗНОВИД СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Соціальна відповідальність виникає одночасно з суспільством. Її формування пов'язане з розвитком людини як соціальної істоти, суспільних відносин, коли поведінка особи набуває суспільної значущості і тому починає регулюватися за допомогою соціальних норм.

Відповідальність за порушення вимог соціальних норм означає обов'язок суб'єкта відповідальності прийняти на себе негативні наслідки невиконання чи неналежного виконання вимог соціальної норми.

Класифікація соціальної відповідальності залежить від сфери соціальної діяльності, у зв'язку з чим виділяють політичну, моральну, суспільну, юридичну та інші види відповідальності.

Юридична відповідальність – засіб боротьби з правопорушеннями, засіб забезпечення правомірної поведінки.

Системою правопорушень визнається тільки те діяння, яке до його скоєння було заборонене законом, що набрав законної сили та був усвідомлений суспільством.

На особистісному рівні соціальна відповідальність стикається з правом, правовим регулюванням лише в аспекті покладення на громадян певних обов'язків і наділення їх певними правами. Будь яке суспільство являє собою закріплену взаємними правами і обов'язками сукупність людських індивідуумів. У класовому суспільстві більшість відносин людей набувають правової форми, і тим самим забезпечується можливість примусового (за необхідності) ствердження відповідних відносин між суб'єктами суспільних утворень.

Особливість суспільних вимог, передбачених правом, полягає у тому, що держава забезпечує можливість примусового їх здійснення, якщо суб'єкт, до якого звернуті ці вимоги, їх не виконує. Правові вимоги формуються у вигляді юридичних обов'язків у формі конкретних або загальних правовідносин.

Відповідальність як соціальна категорія відображає двосторонній зв'язок індивіда і суспільства, членом якого він є, щодо встановлених нормативів поведінки. З одного боку, цей зв'язок спрямований від суспільства до своїх членів, до їх соціальної поведінки, а з другого, – є ставленням особи до вимог, що до неї висуваються (Маліновська 2010: с. 63).

В процесі свого існування суспільство виробляє правила поведінки, дотримання яких підтримує життєздатність соціуму. Однак інтереси суспільства та окремих його членів чи їхніх груп можуть не співпадати. Щоб благо більшості не було принесене в жертву одиницям, необхідний механізм, який би забезпечив виконання соціальних норм, в тому числі тими, хто не зацікавлений у їхньому виконанні.

Такий механізм охоплює переконання і примус. У свою чергу, переконання досягається шляхом виховання або погрози. Останню обґрунтовано визнають психічним насильством, її можна віднести до інструментів примусу.

Що ж до виховного впливу, то саме він є переконанням «у чистому вигляді». Такий вплив здатний схилити індивіда до позитивної поведінки. Проте виховання не є частиною механізму соціальної відповідальності, воно не виконує виховну функцію (без примусу). Ретроспективна відповідальність виховує суб'єкта за допомогою загрози негативного впливу або власне негативного впливу. Позитивна соціальна відповідальність є результатом виховання, і якщо може виховувати сама, то тільки демонстрацією власного прикладу. (Маліновська 2010: с. 64);

Таким чином, дотримання соціальних норм забезпечується переконанням і примусом. Соціальна відповідальність належить тільки до елемента примусу.

Усвідомленість поведінки – необхідна умова відповідальності.

Таким чином, відповідальність пов'язана не з механічним примусом. Вона передбачає усвідомлення особою асоціальності свого діяння і можливість винного пов'язати це діяння з подальшою негативною реакцією на нього.

Усвідомленість поведінки – необхідна умова відповідальності. З одного боку, засудити людину можна тільки за винний вчинок, діяння, у якому виявилися інтелектуальні та вольові якості особи. Інше суперечить справедливості. З другого боку, сама соціальна відповідальність має сенс тільки тоді, коли заходи відповідальності усвідомлюються винним і можуть впливати на нього і, як наслідок, – на його поведінку(12)

Соціальна відповідальність застосовується тільки до людей, які можуть собою керувати. (Хачатуров 2006: с. 14); Внутрішній аспект

соціальної відповідальності пов'язаний з тим, що відповідальність передбачає свободу вибору, а вільний вибір породжує і обґрунтовує відповідальність.

Соціальна відповідальність – це відповідальність тільки за той вибір, який має значення для суспільства. При цьому позитивні для суспільства результати обов'язково викликають реакцію або у формі заохочення, або у формі сприйняття цих результатів як належного.

На Державну кримінально-виконавчу службу України покладається завдання щодо здійснення державної політики у сфері виконання кримінальних покарань.

Правовою основою діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України є Конституція України, цей та інші закони України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також видані відповідно до них нормативно-правові акти Міністерства юстиції України.

Відповідно до статті 14 «Персонал Державної кримінально-виконавчої служби України» Закону України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» від 23.06.2005 № 2713-IV:

1. До персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України належать особи рядового і начальницького складу, спеціалісти, які не мають спеціальних звань, та інші працівники, які працюють за трудовими договорами в ДКВС України.

2. Служба в Державній кримінально-виконавчій службі України є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України. Час проходження служби в Державній кримінально-виконавчій службі України зараховується до страхового стажу, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби відповідно до закону. (Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» 2005);

В Україні для працівників правоохоронних органів, до яких відносяться і працівники Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – ДКВС) існують такі види юридичної відповідальності: кримінальна, адміністративна, дисциплінарна, цивільно-правова та матеріальна. (Ведерніков, Папірна 2008: с. 17); Такі ж види відповідальності покладаються і на правопорушників – посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції. Розглянемо більш детально кожен з видів юридичної відповідальності з урахуванням специфіки сфери протидії корупції.

Кримінальна відповідальність. Порядок притягнення винних до кримінальної відповідальності детально регламентований та визначається кримінальним, кримінальним процесуальним і кримінально-виконавчим законодавством. Звичайною є процедура притягнення певної винної особи, яка є посадовою особою правоохоронного органу, до кримінальної відповідальності: відкриття кримінального провадження, збирання та дослідження доказів, судові процедури. Однак таким злочинам

притаманна підвищена суспільна небезпечність. Причинами підвищеної суспільної небезпеки такого роду злочинів необхідно визнати, по-перше, їх вчинення спеціальним суб'єктом – посадовими особами правоохоронних органів, які є суб'єктами протидії корупції, завданням яких є захист права людини; по-друге, використання службових повноважень для вчинення суспільно небезпечного діяння; по-третє, підірив довіри громадян як до правоохоронної системи, так і до держави – апарату управління в цілому.

Особливу увагу варто приділити підставам та порядку притягнення до кримінальної відповідальності працівників, які виявили жорстоке ставлення до засуджених або вчинили дії, що принижують їх людську гідність визначені Кримінальним кодексом України, а саме: ст. 126. Побої і мордування; ст. 127. Каткування; ст. 364. Зловживання владою або службовим становищем; ст. 365. Перевищення влади або службових повноважень; ст. 366. Службове підроблення; ст. 367. Службова недбалість; ст. 368. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою; ст. 368-2. Незаконне збагачення; ст. 369. Провокація підкупу.

Протягом останніх 4 років починаючи з 2017–2020 рр. серед персоналу ДКВС, які були притягнені до кримінальної відповідальності за правопорушення:

2017 рік: загальна кількість правопорушень – 42, загальна кількість осіб які скоїли правопорушення – 43, злочини у сфері: ст. 305–327 КК України – 16, ст. 364–370 КК України – 8, ст. 115–145 КК України – 0, засуджено – 8 осіб, кримінальні провадження по яких не прийнято рішення – 18.

2018 рік: загальна кількість правопорушень – 54, загальна кількість осіб які скоїли правопорушення – 44, злочини у сфері: ст. 305–327 КК України – 20, ст. 364–370 КК України – 13, ст. 115–145 КК України – 1, засуджено – 3 особи, кримінальні провадження по яких не прийнято рішення – 36

2019 рік: загальна кількість правопорушень – 82, загальна кількість осіб які скоїли правопорушення – 91 злочини у сфері: ст. 305–327 КК України – 45, ст. 364–370 КК України – 13, ст. 115–145 КК України – 0, засуджено – 4 особи, кримінальні провадження по яких не прийнято рішення – 58

2020 рік: загальна кількість правопорушень – 71, загальна кількість осіб які скоїли правопорушення – 66, злочини у сфері ст. 305–327 КК України – 29, ст. 364–370 КК України – 7, ст. 115–145 КК України – 1, розпочато досудове розслідування – 5, притягнуто до дисциплінарної відповідальності – 3, засуджено – 0, кримінальні провадження по яких не прийнято рішення – 43.

Як бачимо, злочини, вчинені посадовими особами ДКВС, що виступають суб'єктами у сфері протидії корупції, незважаючи на законодавчо визначену роль такого органу, все ж відносяться до загальної групи – службових злочинів, оскільки вчиняються посадовими особами під час виконання своїх службових обов'язків.

Єдиною суттєвою відмінністю вчинення вказаних вище злочинів загальним та спеціальним суб'єктом є вища міра покарання, що в принципі і визначає своєрідність та специфіку кримінальної відповідальності посадових осіб органів ДКВС України, як суб'єктів протидії корупції. Співробітники органів ДКВС України віднесені до суб'єктів, які мають право лише брати участь у запобіганні та протидії корупції. Однак у певних випадках вони мають право здійснювати заходи щодо припинення корупційних правопорушень, сприяти відновленню порушених прав чи інтересів держави, фізичних і юридичних осіб, брати участь в інформаційному й науково – дослідному забезпеченні проведення заходів щодо запобігання і протидії корупції, залучатися до таких заходів:

У зв'язку з цим злочини посадових осіб можуть бути охарактеризовані як суспільно небезпечні діяння, вчинені всупереч принципам служби із застосуванням повноважень представників правоохоронного органу під час виконання функцій держави.

Особи рядового і начальницького складу ДКВС України, яких притягнуто до відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, а також активи яких чи активи, набуті за їх дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, визнано необґрунтованими, підлягають звільненню із служби у триденний строк з дня отримання відповідним органом або установою виконання покарань копії відповідного судового рішення, яке набрало законної сили.

Особи рядового і начальницького складу ДКВС України, яким повідомлено про підозру у вчиненні ними злочину у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, та/або пов'язаного із зловживанням своїм службовим становищем, підлягають відстороненню від виконання повноважень на посаді в порядку, визначеному законом. (Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» 2005);

Отже, кримінальній відповідальності працівників ДКВС України як суб'єктів протидії корупції притаманні такі особливості: 1. Цей вид відповідальності застосовується за злочини у сфері службової діяльності. 2. Вказаним злочинам притаманна підвищена суспільна небезпечність, що обумовлено, по-перше, їх вчиненням спеціальним суб'єктом – посадовими особами ДКВС України, які є суб'єктами протидії корупції, а по-друге, використанням так званих антикорупційних службових повноважень для вчинення цих суспільно небезпечних діянь. 3. Підвищена відповідальність посадових осіб ДКВС України як суб'єктів на яких покладено функції держави, що проявляється у можливості застосування найсуворіших видів покарання до винних осіб. 4. Нерозривний зв'язок між кримінальною відповідальністю та довірою населення до працівників ДКВС України, як до справді надійних суб'єктів боротьби з зі злочинністю.

Адміністративна відповідальність. Корупція є найнебезпечніших для суспільства та держави явищем. Воно є багатогранним.

Детермінантами, що впливають на її появу, існування, розвиток є політичні, соціально-економічні, правові, організаційно-управлінські, соціально-психологічні чинники. Існує низка факторів які впливають на рівень корупції в країні. Ефективність заходів запобігання корупційній злочинності не може бути результатом разових і короткочасних акцій будь-якого ступеня активності та суворості на різних рівнях, а потребує довгострокових соціально-економічних, політичних і правових перетворень. Ця діяльність має ґрунтуватися на поєднанні запобіжних та репресивних заходів. Водночас пріоритетну роль мають відігравати запобіжні заходи на загально-соціальному та спеціально-кримінологічному рівні. (Бараш Є.Ю. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 9–10 грудня 2020 року) Частина 1 стр. 32–37)

Адміністративна відповідальність посадових осіб ДКВС, як суб'єктів протидії корупції є особливим видом адміністративної відповідальності, який характеризується застосуванням специфічних заходів адміністративного покарання до спеціального кола суб'єктів. Адміністративна відповідальність посадових осіб ДКВС як суб'єктів протидії корупції характеризується двома основними ознаками: а) спеціальним суб'єктним складом; б) обмеженим переліком фактичних підстав притягнення до адміністративної відповідальності, якими виступають адміністративні правопорушення. Так, в ст. 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) передбачений вичерпний перелік випадків, коли посадові особи ДКВС України несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах. (Кодекс України про адміністративні правопорушення 1984); Специфікою притягнення посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції є також неможливість застосування до винних громадських робіт, виправних робіт та адміністративного арешту як видів покарань.

Кодекс було доповнено окремою главою 13-А з назвою «Адміністративні корупційні правопорушення» [18] Була встановлена адміністративна відповідальність за 1. Порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172-4 КУпАП); 2. Порушення встановленні законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви) (ст. 172-5 КУпАП); 3. Порушення вимог фінансового контролю (ст. 172-6 КУпАП); 4. Порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів (ст. 172-7 КУпАП); 5. Незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень (ст. 172-8 КУпАП); 6. Не вжиття заходів щодо протидії корупції (ст. 172-9 КУпАП); (Кодекс України про адміністративні правопорушення 1984);

Особи рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України, стосовно яких складено протокол про адміністративне правопорушення, пов'язане з корупцією, можуть бути відсторонені керівником відповідного органу або установи виконання

покарань від виконання службових повноважень до закінчення розгляду справи судом. (Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» 2005);

Отже, адміністративній відповідальності працівників органів ДКВС притаманні такі особливості: 1. Спеціальний суб'єктний склад – рядовий та начальницький склад органів ДКВС України. 2. Спеціальний порядок притягнення до адміністративної відповідальності посадових осіб органів ДКВС України як суб'єктів протидії корупції, який зумовлений законодавчо закріпленим обов'язком нести відповідальність за адміністративні правопорушення згідно «Закону про ДКВС України». 3. Обмежений перелік фактичних підстав притягнення до адміністративної відповідальності. 4. Неможливість застосування до винних – посадових осіб правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції громадських робіт, виправних робіт та адміністративного арешту як видів покарань.

Протягом 2013 року виявлено 20 працівників органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів (проти 71 за 2012 рік), які вчинили правопорушення з корупційними ознаками та притягнуті судами до адміністративної відповідальності відповідно до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції». За 2014 рік у порівнянні з аналогічним періодом минулого року спостерігається зменшення кількості складених адміністративних протоколів стосовно працівників кримінально-виконавчої служби: Протягом 2015 року стосовно працівників кримінально-виконавчої служби складено 22 адміністративні протоколи (у 2014 році – 14 адміністративних протоколів). За скоєння корупційних правопорушень складено 20 адміністративних протоколів. З них 15 адміністративних протоколів складено за фактами скоєння корупційних діянь, пов'язаних з доставкою на територію зони, що охороняється, заборонених предметів з метою передачі їх засудженим за неправомірну винагороду та надання засудженим непередбачених законом переваг за статтею 172-5 КУпАП (порушення встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка), до адміністративної відповідальності притягнуто 14 працівників. Аналіз адміністративної практики свідчить, що протягом 2015 року за скоєння корупційних правопорушень особовим складом ДКВС України складено 20 адміністративних протоколів (у 2014 році – 13), у тому числі: щодо однієї адміністративної справи рішенням судом не прийнято (Київська область); дві адміністративні справи закрито (Миколаївська та Тернопільська області); – 17 працівників притягнуто до адміністративної відповідальності. Із загальної кількості адміністративних протоколів 15 (75 %) складено за фактами скоєння корупційних діянь, пов'язаних із доставкою на територію зони, що охороняється, заборонених предметів із метою передачі їх засудженим за неправомірну винагороду та надання засудженим непередбачених законом переваг Адміністративні протоколи за такими фактами складено стосовно працівників органів і установ виконання покарань у Дніпропетровській – 4; Хмельницькій – 3; Харківській – 2; Волинській, Донецькій, Миколаївській, Полтавській,

Чернівецькій – по 1 в кожній області. Водночас необхідно зазначити, що лише за чотири місяці 2016 року зафіксовано 13 випадків серед персоналу згаданих органів та установ з корупційними ознаками. (Бараш Є.Ю Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі матеріали міжнар. наук.- практ. конф. – К. : НАВС, 2016. – 478. – С. 23–25)

Дисциплінарна відповідальність. Особливе місце в системі суспільних відносин, що складаються в органах ДКВС України, займає службова дисципліна. Службова дисципліна – це дотримання особами рядового та начальницького складу органів ДКВС України, Конституції та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, наказів й інших нормативно-правових актів.

Слід визначити що, працівники органів ДКВС України підпадають під дію Закону України про Дисциплінарний статут Національної поліції України. Дисциплінарне стягнення є засобом підтримання службової дисципліни, що застосовується за дисциплінарного проступку з метою виховання поліцейського, який його вчинив, для безумовного дотримання службової дисципліни, а також з метою запобігання вчиненню нових дисциплінарних проступків.

До працівників можуть застосовуватися такі види дисциплінарних стягнень: 1) зауваження; 2) догана; 3) сувора догана; 4) попередження про неповну службову відповідність; 5) пониження у спеціальному званні на один ступінь; 6) звільнення з посади; 7) звільнення із служби в поліції. (Закону України про Дисциплінарний статут Національної поліції України 2018);

Варто погодитись з поширеною в юридичній науці думкою про те, що службова дисципліна ґрунтується на усвідомленні працівниками ДКВС України свого обов'язку захищати життя, здоров'я, права та свободи громадян, власність, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань [19].

Високий рівень службової дисципліни працівників органів ДКВС України, безсумнівно, є необхідною умовою ефективного функціонування органів ДКВС України. Особа рядового і начальницького складу ДКВС України, яка повідомила про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України «Про запобігання корупції», вчинених іншими особами, не може бути звільнена зі служби чи змушена до звільнення, притягнута до дисциплінарної відповідальності у зв'язку з таким повідомленням або піддана іншим негативним заходам впливу, або загрозі таких заходів впливу. (Закон України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» 2005);

Варто зазначити що функції і завдання які покладаються на органи Національної поліції України і органи ДКВС України не зовсім однакові, мають певну специфіку. Тому ДКВС України варто було б мати власний дисциплінарний статут.

Кількість випадків порушення дисципліни особами рядового та начальницького складу органів і установ ДКВС України:

2017 рік – 610 осіб, 2018 рік – 5817 осіб, 2019 рік – 5620 осіб, 2017 рік – 4813 осіб.

1. Велика питома вага випадків застосування заходів саме дисциплінарного стягнення до працівників органів ДКВС як суб'єктів які виконують державні функції.

2. Особливе місце службової дисципліни в системі суспільних відносин, що складаються в органах ДКВС, порушення якої є однією з головних підстав дисциплінарної відповідальності.

3. Недосконалість та невідповідність як міжнародним стандартам, так і сучасним реаліям життя чинним нормативно-правовим актам, що регулюють питання дисциплінарної відповідальності посадових осіб органів ДКВС України, що обумовлено відсутністю норм, які конкретизують стадії дисциплінарного провадження, норм, що містять перелік обставин, які виключають залучення співробітників до дисциплінарної відповідальності, обставин, що пом'якшують і обтяжують дисциплінарну відповідальність, відсутність переліку принципів дисциплінарної відповідальності.

Матеріальна відповідальність. Одразу слід почати з того, що аналіз адміністративного законодавства свідчить про відсутність спеціальних норм, які б регулювали питання застосування матеріальної відповідальності до працівників органів ДКВС України. На сьогодні загальним нормативним документом, який регулює питання матеріальної відповідальності службовців, є Положення про матеріальну відповідальність робітників і службовців за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації [19] та Кодекс законів про працю [20]. Вказані документи вже є застарілими, не в повній мірі відповідають сучасним реаліям життя та не відображають безпосередньо специфіку притягнення працівників правоохоронних органів, як суб'єктів, до матеріальної відповідальності. Окрім цього, притягнення винних осіб до матеріальної відповідальності відіграє найменше значення для формування загальносуспільної думки про діяльність правоохоронних органів, в тому числі і в сфері протидії корупції. Отже, матеріальній відповідальності працівників правоохоронних органів як суб'єктів протидії корупції притаманні такі особливості: 1. Відсутність спеціальних норм, які б регулювали питання застосування матеріальної відповідальності до працівників органів ДКВС України. 2. Застосування матеріальної відповідальності до винних – посадових осіб органів ДКВС України на загальних підставах, які визначені в Положенні про матеріальну відповідальність робітників і службовців за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації (Указ Президії Верховної Ради «Про затвердження Положення про матеріальну відповідальність робітників і службовців за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації» 1976); та Кодексу законів про працю. (Кодекс законів про працю України 1971);

Як висновок слід зазначити, що юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності є важливим засобом забезпечення законності і правопорядку в країні, дотримання прав і

свобод людини та забезпечення належної реалізації державними органами та їх посадовими особами, своїх обов'язків, повноважень визначених законом, а отже, є істотним фактором побудови правової держави в Україні.

Список використаних джерел

1. Маліновська В. М. Юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності [Електронний ресурс] / Валентина Миколаївна Маліновська // Вісник вищої ради юстиції № 2. – 2010. – Режим доступу до ресурсу: http://www.vru.gov.ua/content/article/visnik02_08.p.

2. Хачатуров Р. Л. Ответственность, безответственность, преступность [Електронний ресурс] / Р. Л. Хачатуров // Право і політика. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: http://edu.tltsu.ru/sites/sites_content/site336/html/media19317/.

3. Закону України № 2713-IV від 23 червня 2005 «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» Режим доступу до ресурсу: <https://ips.ligazakon.net/document/view/t052713?an=1>.

4. Ведерніков Ю. А. Теорія держави і права [Електронний ресурс] : навч. посіб. / Ю. А. Ведерніков, А. В. Папірна. – К. : Знання, 2008. – Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com/12991010/pravo/ponyattya_vidi_yuridichnoyi_.

5. Бараш Є.Ю. Соціально-правові та кримінологічні фактори корупції в Україні, Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі, Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 9–10 грудня 2020 року) Частина 1 стр. 32-37 https://www.naiu.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi-zaxodi/zbirniki/2020/anty-korupc1_1.pdf.

6. Бараш Є.Ю. Огляд корупційних діянь персоналу Державної кримінально-виконавчої служби Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі матеріали міжнар. наук.- практ. конф. К. : НАВС, 2016. – 478. – С. 23-2 <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/5016>.

7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.

8. Закону України № 2337-VIII від 15 березня 2018 «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>.

9. Указ Президії Верховної Ради СРСР № 4204-IX від 13 липня 1976 «Про затвердження Положення про матеріальну відповідальність робітників і службовців за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації» – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v4204400-76#Text>.

10. Кодекс законів про працю України № 322-VIII від 10 грудня 1971» – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.